

תלמוד

"מצרפין שקלים דרכונות" כול'. – ויעשו אותן מרגלית! – שמא תזיל המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד. כהיא דתנינן תמן: וכולן נפרין בכסף ובשוה כסף, חוץ מן השקלים. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: שמא זילו הכלים ונמצא ההקדש מפסיד. והכא שמא תזיל המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד.

מתניתא בתקלין חרתין, אבל בתקלין עתיקין – לא בדא. ותני כן: עתיקין במקדש. אין עתיקין במדינה.

אור לישירים

תלמוד

במשנה שנינו: "מצרפין שקלים דרכונות" כול'. מקשים: ויעשו אותן מרגלית (אבן יקרה מבריקה הנוצרת בתוך צדף)! – מדוע אין המשנה אומרת, שמפני משא הדרך הם רשאים לקנות מהשקלים מרגלית ולשלחה למקדש? שהרי קל לשאת מרגלית אחת יותר מכמה דרכונות בשווייה.

ומתרצים: שמא תזיל המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד – יש לחשוש אולי תיעשה המרגלית זולה (יופחת מחירה) ונמצא שההקדש מפסיד, לכן אין עושים את השקלים מרגלית. אבל בדרכונות אין לחשוש לכך, שאינו מצוי שישתנה שערם ('תזיל' – בניין הפעיל במשמעות סבילה: תזיל).

ומציעים סיוע: כהיא (כהיא) דתנינן תמן: – כמו (המשנה) ההיא ששנינו שם (במסכת אחרת – משנה בכורות ח,ז): וכולן נפרין בכסף ובשוה כסף – בכור אדם והקדשות נפדים בין במטבעות של כסף בין בשוה כסף, שאפשר לפדות אותם בשוה כסף במקום מטבעות, חוץ מן השקלים – אי אפשר לפדות את השקלים בשוה כסף אלא במטבעות של כסף. ולכן אין הם רשאים להחליף את השקלים בשוה כסף ולשלוח למקדש. (במסירה שלפנינו נוסף כאן על ידי מגיה: 'ואין פודין בכלים'. וכן הוא בדפוס ונציה הבבלי, אך אינו בכתב יד הבבלי ובכתב יד שקלים) ומדוע אין פודים את השקלים בשוה כסף, כגון כלים? – [ו]אמר רבי שמואל בר רב יצחק (אמורא בדור השלישי): שמא זילו הכלים ונמצא ההקדש מפסיד – יש לחשוש אולי ייעשו הכלים זולים ונמצא שההקדש מפסיד, לכן אין מחליפים את השקלים בכלים. והכא – ו(אף) כאן (במשנה כאן), שמא תזיל המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד – יש לחשוש אולי תיעשה המרגלית זולה ונמצא שההקדש מפסיד, לכן אין עושים את השקלים מרגלית.

מה שאמרו כאן שאין פודים שקלים בשוה כסף, לא כיוונו לומר שאין נותנים מחצית השקל בשוה כסף, אלא שאין יכולים להחליף שקלים בשוה כסף, ולשון פדייה מכרחת זאת, שבכל מקום משמעה החלפת הקדש בחולין (הערות ר"ל גינצבורג על מסכת שקלים).

☆☆☆

במשנה שנינו: "כשם שהיו שופרות במקדש, כך היו במדינה".

ובמשנה שקלים ו,ה שנינו: שלושה עשר שופרות היו במקדש, וכתוב עליהם: תקלין חרתין ותקלין עתיקין... מציעים פרשנות מצמצמת: מתניתא – המשנה (המקור התנאי, והוא המשנה כאן), בתקלין חרתין – בשקלים חדשים (המשנה שאמרה שהיו שופרות במדינה, מדברת בשקלים חדשים, שהיו במדינה שופרות לשקלים החדשים שהיו נותנים בכל שנה), אבל בתקלין עתיקין – בשקלים ישנים (שהיו נותנים מי שלא שקלו בשנה הקודמת והיו שוקלים בשנה שלאחריה), – לא בדא (=בהדא) – לא בזאת (לא בעניין הזה אמרה המשנה שהיו שופרות במדינה, שלא היו במדינה שופרות לשקלים הישנים). ויש להציע ברייתא מסייעת: ותני כן: – ושונה (התנא) כך / ושנוי (שנויה ברייתא) כך: עתיקין במקדש – במקדש היה שופר לשקלים ישנים. אין עתיקין במדינה – במדינה לא היו שופרות לשקלים ישנים (ולכן מי שלא שקלו בשנה הקודמת והיו שוקלים בשנה שלאחריה, היו צריכים להביא שקליהם למקדש. – בנוסח הבבלי של מסכת שקלים אין "ותני כן..."), אך ישנו ב"שרידי הירושלמי". ב"שרידי הירושלמי" 'ותני כן' משובש כ'ותנינן'.

☆☆☆

במשנה שנינו: "בני העיר ששילחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו: אם נתרמה התרומה – נשבעין לגיזברין, ואם לאו – נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן".